

Diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta

Rezolucija 1728(2010)*

(usvojena 29. aprila 2010 god. od strane Parlamentarne Skupštine na 17. zasjedanju)

1. Parlamentarna Skupština podsjeća da je seksualna orijentacija- bilo heteroseksualna, biseksualna ili homoseksualna- neodvojiv dio identiteta svakog ljudskog bića, kao i da je homoseksualnost dekriminilizovana u svim državama članicama Savjeta Evrope. Takođe podsjeća da se rodni identitet odnosi na najintimnije osjećanje i individualno iskustvo svakog pojedinca, kao i da su transrodne osobe ljudi čiji rodni identitet ne korespondira sa rodom koji im je dat rođenjem.
2. Prema međunarodnom pravu sva se ljudska bića rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Seksualna orijentacija i rodni identitet su priznati kao zabranjen osnov za diskriminaciju i prema Evropskom sudu za ljudska prava razlika u tretiranju je okarakterisana kao diskriminirajuća ukoliko ne postoji objektivno i razumno opravdanje. Budući da je seksualna orijentacija najintimniji aspekt života svakog pojedinca, Evropski sud za ljudska prava smatra da samo posebni ozbiljni razlozi mogu opravdati razliku u tretiranju zasnovane na seksualnoj orijetaciji. U presudi iz 1999. godine u slučaju *Lustig-Prean i Beckett protiv Velike Britanije* Sud je naglasio da se negativni stavovi od strane heteroseksualne većine prema homoseksualnoj manjini ne mogu okvalifikovati kao dovoljno dobro opravdanje, isto kao i slični negativni stavovi prema osobama drugog pola, rase, porijekla ili boje kože.
3. Međutim, LGBT (lezbejke, gej, biseksualne i transrodne osobe) populacija se, kao i borci za ljudska prava koji se bore za prava LGBT ljudi, se suočavaju sa duboko ukorijenjenim predrasudama, neprijateljskim osjećanjima i diskriminacijom rasprostranjenom širom Evrope. Nedostatak znanja i razumijevanja seksualne orijentacije i

---

* Prevod Rezolucije je nezvaničan prevod tima OKC Juventasa koji radi na implementaciji projekta „Crna Gora-svijetla tačka na gej mapi“

rodnog identiteta predstavlja izazov kojem se treba posvetiti u većini država članica Savjeta Evrope budući da to rezultira širokom opsegu kršenja ljudskih prava i time utiče na živote miliona ljudi. Posebno zabrinjava fizičko i verbalno nasilje (zločini iz mržnje i govor mržnje); prekomjerna ograničenja slobode izražavanja, slobode okupljanja i udruživanja; povrede prava na poštovanje privatnog i porodičnog života; povrede prava na obrazovanje, rad i zdravstvenu zaštitu; kao i stalna stigmatizacija. Stoga, veliki broj LGBT osoba širom Evrope živi u strahu ili su primorani da prikrivaju svoju seksualnu orijentaciju ili rodni identitet.

4. Transrodne osobe se suočavaju sa ciklusom diskriminacije i uskraćivanja svojih prava u mnogim državama članicama Savjeta Evrope usljed diskriminirajućih stavova i poteškoća u odobravanju procesa prilagođavanja prola rodu, kao i njegovog pravnog priznanja. Jedna od posljedica je relativno visoka stopa suicida među transrodnom populacijom.
5. Diskriminacija po osnovi seksualne orijentacije i rodnog identita može biti uvećana diskriminacijom po polnoj i rodnoj osnovi posebno u slučaju lezbejki, biseksualnih i transrodnih žena jer kod njih postoji veći rizik od naslija.
6. Skupština je posebno zabrinuta zbog kršenja prava na slobodu okupljanja i slobodu izražavanja LGBT populacije u pojedinim državama članicama Savjeta Evrope budući da ovi predstavljaju stubove demokratije. To se najbolje može primijetiti u slučajevima zabrane ili pokušaja zabrane mirnih okupljanja ili demonstracija LGBT osoba i onih koji ih podržavaju, kao i slučajevima otvorene ili prećutne podrške nasilnim kontra-demonstracijama koju su neki političari pružili.
7. Govor mržnje pojedinih političkih, vjerskih i drugih vođa civilnog društva, kao i govor mržnje u medijima i na internetu predstavlja posebnu zabrinutost. Skupština naglašava da je najvažnija dužnost svih organa državne uprave ne samo zaštite prava zagarantovana instrumentima za obezbjeđivanje ljudskih prava na praktičan i učinkovit način, već i da se susdrži od govora koji može dati legitimitet i ohrabriti diskriminaciju ili mržnju zasnovanu na netrpeljivosti. Granica između govora mržnje koji podstrekuje na zločin i slobode na izražavanje se određuje u skladu sa sudskom praksom Suda.
8. Homofobija i transfobija imaju izuzetno ozbiljne posljedice na mlade LGBT osobe jer se one suočavaju sa široko raširenim zlostavljanjem,

ponekad neprijateljski nastrojenim nastavnicima koji ne žele da izađu u susret, sa nastavnim planovima i programima koji ili ignorišu LGBT teme ili propagiraju homofobične i transfobične stavove. Kombinacija diskriminirajućih stavova u društvu i odbacivanja od strane porodice može biti veoma štetna za mentalno zdravlje mladih LGBT osoba, kao što pokazuje stopa suicida koja je mnogo veća nego u široj mlađoj populaciji.

9. Jako je važno ne kritikovati percipiranu ili javno iskazanu seksualnu orijentaciju mladih osoba, posebno mladih od 18 godina. Takođe je važno prepoznati da je bilo kakvo iskorišćavanje njihovog percipiranog ili javno iskazanog seksualnog identiteta, kao i da je bilo kakvo ponižavanje ili omalovažavanje po ovoj osnovi samo po sebi pogrešno i potencijalno štetno za dobrobit i lični razvoj kako u ovom uzrastu tako i kasnije u životu.
10. Za pitanje uskraćivanja prava de facto "LGBT porodicama" u mnogim državama članicama treba naći rješenja, uključujući i pravno priznanje i zaštitu takvih porodica.
11. S druge strane, Skupština pozdravlja činjenicu da su u nekim slučajevima politički i pravosudni organi preuzeli niz mjera protiv diskriminacije LGBT ljudi.
12. U tom smislu, Skupština pozdravlja rad Komiteta ministara, koji je 31. marta 2010. godine usvojio preporuku upućenu državama članicama o mjerama borbe protiv diskriminacije zasnovane na seksualnoj orijentaciji i rodnom idenitetu (CM/Rec(2010)5). Takođe pozdravlja veliki prioritet koji je dala Komesar Savjeta Evrope za ljudska prava ovom pitanju, kao i nedavne izvještaje Evropske agencije za zaštitu osnovnih prava o homofobiji i diskriminaciji zasnovanoj na seksualnoj orijetaciji državama članicama Evropske Unije.
13. Podsjećajući na svoju Preporuku 1474 (2000) o situaciji lezbejki i gej muškaraca u državama članicama Savjeta Evrope, kao i na Preporuku 1117 (1989) o stanju transekusalaca, Skupština još jednom osuđuje razne oblike diskriminacije koje LGBT osobe u državama članicama Savjeta Evrope trpe.
14. Skupština smatra da Savjet Evrope ima obavezu da uputi jasnu poruku poštovanja nediskriminacije kako bi svi unutar država članica mogli živjeti dostojanstveno.

15. Iskorjenjivanje homofobije i transfobije takođe zahtijeva političku volju unutar država članica da se implementira konzistentan pristup ljudskim pravima, kao i da se započne sa širokim dijapazonom inicijativa.
16. Stoga, Skupština poziva države članice na rješavanje ovih pitanja i posebno da:
  - 16.1. osiguraju da se poštuju osnovna prava LGBT osoba uključujući pravo na slobodu izražavanja i slobodu okupljanja i udruživanja u skladu sa međunarodnim standardima za ljudska prava;
  - 16.2. obezbijede pravne lijekove žrtvama i stave kraj nekažnjivosti onih koji krše osnovna prava LGBT ljudi, a posebno njihovo pravo na život i bezbjednost;
  - 16.3. prepoznaju da su lezbejke, biseksualne i transrodne žene podložnije povećanom riziku od nasilja zasnovanom na rodu (posebno silovanje, seksualno nasilje i uznemiravanje, kao i prinudni brakovi) i obezbijede zaštitu proporcijalnu uvećanom riziku;
  - 16.4. osude govor mržnje i diskriminirajuće izjave, i da efikasno zaštite LGBT osobe od takvih izjava a istovremeno poštujući pravo na slobodu govora, u skladu sa Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima i sa praksom Evropskog suda za ljudska prava;
  - 16.5. usvoje i implemetiraju antidiskriminacione zakone koji će uvrstiti seksualnu orijetaciju i rodni identitet kao zabranjeni osnov za diskriminaciju, kao i sankcione mjere za kršenje;
  - 16.6. da ukinu zakonske odredbe koje nisu u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava;
  - 16.7. osiguraju da se diskriminacija zasnovana na seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu može efikasno prijaviti pravosudnim i drugim organima, kao i da obezbijede da nacionalne strukture za sprovođenje ljudskih prava i organi za obezbijedivanje jednakosti efektivno pristupe rješavanju ovih pitanja;
  - 16.8. da potpišu i ratifikuju protokol br. 12 Konvencije i time obezbijede opštu zabranu diskriminacije;

- 16.9. osiguraju pravno priznanje istopolnih zajednica samo onda kada nacionalno zakonodavstvo predviđa takvo priznanje, kao što je Skupština preporučila 2000. godine i time obezbijede:
  - 16.9.1. jednako pravo na novčanu naknadu i obaveze isto kao u slučaju heteroseksualnih parova;
  - 16.9.2. status "najbližeg rođaka"
  - 16.9.3. mjere kojima će se jednako dodjeljivati pravo na boravišnu dozvolu u slučajevima kada je jedan od partnera iz istopolne zajednice stranog državljanstva, kao i u slučajevima kada su partneri u heteroseksualnoj vezi;
  - 16.9.4. priznanje odredaba sa sličnim dejstvom koje su usvojene u drugim državama članicama;
- 16.10. da se omogući zajednička roditeljska odgovornost za djecu svakog od partnera imajući u vidu interese djece;
- 16.11. da se pristupi rješavanju određenih oblika diskriminacije i kršenja ljudskih prava koje trpe transrodne osobe, a posebno da se osiguraju, u zakonodavstvu i u praksi, njihova prava na:
  - 16.11.1. Bezbijednost;
  - 16.11.2. dokumenta u kojima će stajati željeni rodni identitet pojedinca bez prethodne obavezne sterilizacije ili druge medicinske procedure kao što su operacija promjene pola i hormoske terapije;
  - 16.11.3. pristup procesu prilagođavanja pola rodu i jednako tretiranje u ljekarskoj brizi.
  - 16.11.4. jednak pristup radu, robama, uslugama, stambenim i drugim mogućnostima bez predrasuda;
  - 16.11.5. priznanje veze u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava;
- 16.12. uvedu i razvijaju programe o antidiskriminaciji i podizanja svijesti koji će učvrstiti toleranciju, poštovanje i razumijevanje LGBT osoba, posebno kod državnih

službenika, pravosudnih organa, policije, vojske, kao i u školama, medijima, među medicinskim radnicima i sportskim krugovima;

16.13. da promovišu istraživanja o diskriminaciji zasnovanoj na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu, da uspostave i/ili održavaju redovne kontakte sa borcima za ljudska prava koji se bave pravima LGBT osoba i konsultuju ih o pitanjima u vezi takve vrste diskriminacije;

16.14. ohrabre dijalog- zasnovan na međusobnom poštovanju- između nacionalnih institucija za obezbjeđivanje ljudskih prava i jednakosti; borcima za ljudska prava koji se bave pravima LGBT osoba; vjerskih institucija u cilju vođenja debata i sprovođenja reformi na polju LGBT prava;

16.15. priznaju prognanstvo LGBT osoba kao osnov za odobrenje azila i da implementiraju Vodič o tvrdnjama izbjeglica vezanih za seksualnu orijentaciju i rodni identitet dostavljen od strane Kancelarije visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbjeglice;

16.16. u potpunosti implementirati u svojim zakonima i praksi preporuku Komiteta ministara o mjerama borbe protiv diskriminacije zasnovane na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu;

17. Države članice mogu da odobre izuzeća vjerskim institucijama i organizacijama kada su ove ili uključene u vjerske aktivnosti ili kada se pravni zahtjevi kose sa načelima vjerskih ubjeđenja ili doktrina, ili u slučaju da se od tih vjerskih institucija i organizacija zahtijeva da odstupe, makar i djelimično, od svoje vjerske autonomije i kada su takva izuzeća usklađena sa Konvencijom o zaštiti ljudskih prava, kako to i Evropski sud za ljudska prava tumači.